

Miðvikudaginn 19. júní 1991.

Nr. 97/1989.

Árni Sigursteinsson

(Björn Ólafur Hallgrímsson hrl.)

gegn

innheimtumanni ríkissjóðs

á Selfossi

(Gunnlaugur Claessen hrl.).

Pungaskattur. Bifreiðar. Lögtak. Aðfinnslur.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir, Bjarni K. Bjarnason, Hjörtur Torfason og Þór Vilhjálmsson og Gunnar M. Guðmundsson, settur dómari.

Áfrýjandi skaut hinum áfrýjaða fógetaúrskurði til Hæstaréttar með stefnu 15. mars 1989. Hafði áfrýjunarstefna fyrst verið gefin út 2. september 1988, en það mál var hafið vegna útivistar 1. mars 1989. Var síðan áfrýjað að nýju með heimild í 36. gr. laga nr. 75/1973 um Hæstarétt Íslands.

Hér fyrir dómi krefst áfrýjandi þess aðallega, að synjað verði um lögtak það, sem málið snýst um. Til vara krefst hann þess, að lögtak verði einungis heimilað til tryggingar 311.711,80 krónum auk lögboðinna dráttarvaxta af 270.479,05 krónum frá 4. ágúst 1987 til greiðsludags. Dráttarvextir leggist við höfuðstól á 12 mánaða fresti frá 6. maí 1988 að telja. Áfrýjandi krefst einnig málskostnaðar.

Dómkröfur stefnda eru þessar:

„Aðallega: Að hinn áfrýjaði úrskurður verði staðfestur og áfrýjandi dæmdur til greiðslu málskostnaðar fyrir Hæstarétti að mati réttarins.

Samkvæmt því er þess krafist, að lögtak nái fram að ganga í eignum áfrýjanda fyrir ógreiddum þungaskatti og dráttarvöxtum til 6. maí 1988 vegna:

- a. Bifreiðarinnar X-132 fyrir skuld að fjárhæð kr. 181.623
- b. Dráttarvaxta vegna X-132 að fjárhæð kr. 120.498
- c. Tengivagns XT-70 fyrir skuld að fjárhæð kr. 37.943
- d. Dráttarvaxta vegna XT-70 að fjárhæð kr. 21.276
- e. Bifreiðarinnar X-266 fyrir skuld að fjárhæð kr. 33.397
- f. Dráttarvaxta vegna X-266 að fjárhæð kr. 12.788

Þá er þess krafist, að lögtakið nái til áfallinna og áfallandi dráttarvaxta frá 6. maí 1988 til greiðsludags af samanlögðum höfuðstól samkvæmt liðum a, c og e að ofan, samtals kr. 252.963, samkvæmt 11. gr. laga nr. 3/1987.

Enn fremur er gerð krafa um, að lögtakið nái til alls kostnaðar við gerðina og eftirfarandi innheimtuaðgerðir.

Til vara: Að lögtak verði látið ná fram að ganga fyrir öðrum lægri fjárhæðum en gert er ráð fyrir í hinu áfrýjaða úrskurðarorði. Í því tilviki er þess jafnframt krafist, að áfrýjandi verði dæmdur til greiðslu málskostnaðar fyrir Hæstarétti að mati Hæstaréttar.“

I.

Mótmæli sín gegn framgangi gerðarinnar byggir áfrýjandi á sömu rökum og í héraði og því til viðbótar, að héraðsdómari hafi verið vanhæfur til meðferðar málsins.

Þorsteinn Skúlason, héraðsdómari á Selfossi, kvað upp hinn áfrýjaða úrskurð. Með lögum nr. 6/1985 um breyting á lögum nr. 74, 27. apríl 1972, um skipan dómsvalds í héraði, lögreglustjórn, tollstjórn o.fl., er heimilað, að við embætti bæjarfógetans á Selfossi og sýslumannsins í Árnassýslu starfi héraðsdómari. Um stöðu hans fer svo sem segir í 9. gr. laga nr. 74/1972, en þetta ákvæði er þannig:

„Forstöðumenn embætta þeirra, sem nefnd eru í lögum þessum, skulu hafa yfirstjórn og ábyrgð á rekstri þeirra svo og fyrirvar út á við.“

Forstöðumenn dómaraembætta þeirra, þar sem starfa fleiri en einn dómari, skulu úthluta dómurum verkefnum og hafa umsjón með störfum þeirra, að öðru leyti en tekur til dómsstarfa. Forstöðumaður getur falið héraðsdómara meðferð stjórnvaldsmálefna eftir þörfum.

Sérhver héraðsdómari starfar sjálfstætt og á eigin ábyrgð að þeim dómsmálum, sem forstöðumaður embættis hefur falið honum til meðferðar.“

Af hálfu áfrýjanda er því haldið fram, að héraðsdómarinn sé í þeim mæli tengdur bæjarfógetanum, stefnda hér fyrir dómi, að hann hafi ekki mátt fara með mál þetta vegna ákvæðis 7. tl. 36. gr. laga nr. 85/1936 um meðferð einkamála í héraði, þar sem hætta sé á, að „hann fái ekki litið óhlutdrægt á málavöxtu“. Eins og segir

í 3. mgr. 9. gr. laga nr. 74/1972, starfar héraðsdómarinn sjálfstætt og á eigin ábyrgð að dómstörfum, og verður því ekki talið, að hann hafi verið vanhæfur til meðferðar þess máls, sem hér er fjallað um.

II.

Í máli þessu er deilt um þungaskatt, sem stefndi krafði áfrýjanda um vegna þriggja ökutækja í eigu hins síðarnefnda. Er um að ræða skatt vegna tveggja gjaldtímabíla, sem hvort er 4 mánuðir, þ.e. október 1985 til og með janúar 1986 og febrúar til og með maí 1986. Um skattinn gildi 2. gr. laga nr. 19/1986 um breyting á lögum nr. 79/1974 um fjáröflun til vegagerðar, sbr. lög nr. 78/1977. Þykir mega byggja á gildistökuákvæði í 9. gr. laga nr. 19/1986 með hliðsjón af því, að ákvæðin um hinn umdeilda skatt, sem þar eru og beitt var gagnvart áfrýjanda, komu í stað sams konar ákvæða í bráðabirgðalögum nr. 90/1985. Lög nr. 79/1974 með áorðnum breytingum voru endurútgefin sem lög nr. 3/1987 um fjáröflun til vegagerðar.

Ekki er ágreiningur um, að skattfjárhæð er rétt reiknuð samkvæmt áðurgreindu lagaákvæði.

III.

Svo sem segir í úrskurði fógeta, telur áfrýjandi, að lagareglur um hinn umdeilda skatt séu ekki svo nákvæmar, að skattheimtu megi á þeim byggja.

Í áðurgreindu ákvæði laga nr. 19/1986 segir meðal annars:

„2. gr.

5. gr. laganna, sbr. 2. gr. laga nr. 78/1977, er verður 4. gr. þeirra (sbr. 14. gr. laga nr. 3 1986), orðast svo:

— — —

B.

Af bifreiðum, sem nota annan orkugjafa en bensín og eru 4000 kg eða meira að leyfðri heildarþyngd, skal þungaskattur greiddast í formi gjalds fyrir hvern ekinn kílómetra samkvæmt öikumæli ... Af tengi- og festivögnum, sem eru 6000 kg eða meira að leyfðri heildarþyngd, greiðist þungaskattur á sama hátt.

Kílómetragjald samkvæmt 1. mgr. þessa stafliðar skal vera sem hér segir:

Leyfð heildarþyngd bifreiðar tonn	Gjald fyrir hvern ekinn km kr.
...	...
11,0 - 11,9	3,58
12,0 - 12,9	4,03
13,0 - 13,9	4,41
14,0 - 14,9	4,88
15,0 - 15,9	5,25
16,0 - 16,9	5,67
17,0 - 17,9	6,08
...	...
22,0 - 22,9	8,22
23,0 - 23,9	8,61
24,0 - 24,9	9,00
25,0 og þyngri	9,44

Ef sérstakar ástæður eru fyrir hendi, getur ráðherra ákveðið, að gjaldskylda bifreiðar, festi- eða tengivagns miðist við aðra þyngd en leyfða heildarþyngd, svo sem ef leyfð heildarþyngd nýtist ekki til fulls. ...

Ráðherra er og heimilt að ákveða, að veittur skuli ... afsláttur af ... akstri ... umfram 25.000 km á ári. ...“

Í ákvæði þessu er getið um skattstofn og skatthæð, en áfrýjandi telur undanþáguheimildirnar, sem ráðherra eru veittar, svo viðtækar, að ákvæðið skorti forsagnargildi. Þessu er mótmælt af hálfu stefnda, og verður að fallast á sjónarmið hans, enda byggist skatturinn á málefnalegum sjónarmiðum.

IV.

Áfrýjandi byggir á því í öðru lagi, að aðferð sú, sem viðhöfð var, þegar gjöld hans voru ákveðin, einkum málsmeðferð, eftir að áfrýjandi ákvað að kæra álagninguna, hafi verið ólöglegt.

Í lög hafa ekki verið teknar reglur um samræmda meðferð á kærum vegna opinberra gjalda. Í lögum nr. 79/1974 er þess ekki sérstaklega getið, hver leggi á þungaskatt, en í 9. gr. laganna, sbr. nú lög nr. 3/1987, segir, að utan Reykjavíkur annist lögreglustjórar innheimtuna. Er þeir samkvæmt því álagningaryfirvald. Er ekki án sér-

stakrar ákvörðunar í lögum unnt að líta svo á, að kærur fari eftir ákvæðum laga nr. 75/1981 um tekjuskatt og eignarskatt, enda hafa hvorki skattstjóri né ríkisskattanevnd haft afskipti af deiluefni því, sem hér er um fjallað. Fór því um kæru eftir almennum reglum stjórnarfrarsréttar.

Lögmaður áfrýjanda sendi stefnda kæru 3. febrúar 1986. Málskjöl bera ekki með sér, að bæjarfógetinn hafi lagt úrskurð á kær-una og sent áfrýjanda bréf þar að lútandi. Hins vegar kemur fram, að fjármálaráðuneytið, en þangað hefði áfrýjandi getað skotið úrskurði stefnda, ritaði bæjarfógetanum bréf 21. maí 1986 og svaraði með því erindi hans frá 26. mars sama ár. Kemur þar fram, að ráðuneytið telur, að mótmæli lögmanns áfrýjanda eigi ekki við rök að styðjast. Ekki verður séð af gögnum, að bréf þetta hafi verið kynnt áfrýjanda eða að ákvörðun eða úrskurði frá ráðuneytinu hafi í annan tíma verið beint til hans. Meðferð á kæru áfrýjanda var því ekki að lögum.

Þegar málið kom fyrir fúgetadóm, var það í fyrstu sótt af tveimur starfsmönnum bæjarfógeta, en síðar af ríkislögmanni. Það hefur verið talið samrýmast réttarfragslögum, að skorið sé úr um skattskyldu í fúgetadómi, þó að veruleg álitafni séu í máli. Eins og á stóð, bar að fara eftir 9. kafla laga nr. 85/1936, svo sem fyrir er mælt í 238. gr. laganna. Bar héraðsdómara að krefja málflutnings-umboðsmann stefnda (sóknaraðila í héraði) um greinargerð, svo sem boðið er í 105. gr. laganna, en greinargerð kom ekki frá honum.

Þessir gallar á meðferð skattkærunnar og fúgetaréttarmálsins leiða þó ekki, eins og komið er, til þess, að hinn áfrýjaði úrskurður verði felldur úr gildi.

V.

Í þriðja lagi byggir áfrýjandi á því, að skatturinn fari eftir leyfðri heildarþyngd, en í því felist, að skattlagningarvaldið sé gegn réttum lögum lagt í hendur framkvæmdarvaldinu. Er sjónarmiðum áfrýjanda nánar lýst í úrskurði fúgeta. „Leyfð heildarþyngd” er ekki skýrgreind í lögum nr. 79/1974 með síðari breytingum. Verður að skýra þetta hugtak eftir umferðarlögum þeim, sem í gildi voru, þegar hið umdeilda gjald var á lagt, þ.e. lögum nr. 40/1968, en þar sagði í 2. gr.

„Í lögum þessum merkir: ...

Heildarþyngd: Eigin þyngd ökutækis að viðbættu eldsneyti, smurningsolíum og kælivatni svo og ökumanni, farþegum og farmi.

Leyfð heildarþyngd: Heildarþyngd ökutækis, sem leyfð er við skráningu þess.“

Erlingur Gunnlaugsson, starfsmaður Bifreiðaeftirlits ríkisins, gaf skýrslu á dómþingi fógetaréttar Selfoss 22. júní 1988. Hann kvað skráningu á þyngd bifreiða vera miðaða við upplýsingar um heildarþyngd frá framleiðanda og þeim, er bifreiðina léti skrasetja, og skoðun af hálfu skráningaryfirvalda. Hefðu nýjar bílagerðir yfirleitt verið gerðarskodaðar hjá bifreiðaeftirlitinu, þegar þær voru fyrst fluttar til landsins, og síðan byggt á því við skráningu einstakra bifreiða. Leyfð þyngd fari eftir því, hve umferðarlög og Vegagerð ríkisins heimili þunga bíla á vegum landsins. Kom fram hjá Erlingi, að við þá ákvörðun sé tekið mið af öxulþunga og heildarþyngd, eftir því sem reglur segja til um. Um þetta bendir lögmaður stefnda á auglýsingu, sem birt var í Lögbirtingablaði 11. mars 1985, en af hálfu áfrýjanda er talið, að miðað hafi verið við reglur, sem ekki hafi verið birtar nema í bæklingi, sem vegagerðin hafi látið prenta 1984. Telur áfrýjandi óvissu vera um einstök atriði, sem taka þurfi tillit til, og sé óheimilt að láta fara um þau eftir þessum reglum.

Ljóst er, að við ákvörðun um svonefnda leyfða heildarþyngd er miðað við, hve þungum tækjum megi aka um vegi landsins, en um það atriði voru ákvæði í 56. gr. umferðarlaga nr. 40/1968, sem beita ber í þessu máli. Vegamálastjóra var heimilt að setja reglur samkvæmt þessu ákvæði og ákvæði í 67. gr. vegalaga nr. 6/1977. Um leyfða þyngd á vegum og aðferðir við útreikninga, sem henni tengjast, eru ákvæði í fyrrnefndri auglýsingu, sem birt var 11. mars 1985. Felst í þessum reglum nægilegur grundvöllur til að ákveða leyfða heildarþyngd ökutækja áfrýjanda.

VI.

Ákvarðanir um leyfða heildarþyngd ökutækja áfrýjanda eru nákvæmar, og ákvæði 2. gr. laga nr. 19/1986 eru það einnig. Er áfrýjandi krafinn um gjöld eftir réttum gjaldflokkum. Verður varakrafa hans því ekki tekin til greina.

Samkvæmt framansögðu ber að staðfesta hinn áfrýjaða úrskurð um, að lögtak megi fram fara, sbr. 5. mgr. 10. gr. laga nr. 79/1974. Um höfuðstól er ekki tölulegur ágreiningur, og ekki er deilt um vexti. Verður því heimilað lögtak til tryggingar greiðslu samkvæmt aðalkröfu stefnda hér fyrir dómi.

Rétt er, að málskostnaður falli niður fyrir fógetadómi og Hæstarétti.

D ó m s o r ð:

Umbeðið lögtak skal fara fram hjá áfrýjanda, Árna Sigursteinssyni, til tryggingar kröfu stefnda, innheimtumanns ríkissjóðs á Selfossi, að fjárhæð 407.525 krónur, ásamt dráttarvöxtum samkvæmt 11. gr. laga nr. 3/1987, samanber III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987, af 252.963 krónum frá 6. maí 1988 til greiðsludags.

Málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti fellur niður.

Úrskurður fógetaréttar Selfoss 27. júlí 1988.

Mál þetta var upphaflega tekið til úrskurðar 4. febrúar 1987, en vegna dráttar á uppkvaðningu úrskurðar og einnig með hliðsjón af 120. gr. laga nr. 85/1936 var málið endurupptekið 26. maí 1988, og lagði þá gerðarbeiðandi fram skjöl til skýringar kröfu sinni.

Í þinghaldi 22. júní 1988 lögðu báðir aðilar fram skjöl til skýringar kröfum sínum, og var síðan málið tekið til úrskurðar samdægurs að loknum munnlegum málflutningi.

Gerðarbeiðandi er bæjarfógetinn á Selfossi f.h. innheimtu ríkissjóðs, en gerðarþoli er Árni Sigursteinsson, Austurvegi 29, Selfossi.

Kröfur gerðarbeiðanda eru þær, „að lögtak nái fram að ganga í eignum gerðarþola fyrir ógreiddum þungaskatti og dráttarvöxtum vegna:

a. bifreiðarinnar X-132 fyrir skuld að fjárhæð kr. 302.121 samkvæmt sundurliðun á dskj. nr. 21,

b. tengivagns Xt-70 fyrir skuld að fjárhæð kr. 75.113 samkvæmt sundurliðun á dskj. 23,

c. bifreiðarinnar X-266 fyrir skuld að fjárhæð kr. 46.185 samkvæmt sundurliðun á dskj. nr. 25.

Þá er þess krafist, að lögtakið nái til áfallinna og áfallandi dráttarvaxta

af samanlögðum höfuðstól (án uppreiknaðra dráttarvaxta til 6. maí 1988) skv. liðum a til c að ofan skv. 11. gr. laga nr. 3/1987 frá 6. maí 1988 til greiðsludags.

Enn fremur er gerð krafa um, að lögtakið nái til alls kostnaðar við gerðina og eftirfarandi innheimtuaðgerða.

Loks er krafist málskostnaðar úr hendi gerðarþola að mati hins virðulega réttar“.

Samkvæmt skjölum þeim, sem hér er til vitnað, sundurliðast kröfurnar þannig í eftirstöðvar höfuðstóls og dráttarvexti:

a. Bifreiðin X-132:		
Eftirstöðvar höfuðstóls		kr. 181.623
Áfallnir dráttarvextir til 6. maí 1988	—	120.498
		<hr/> Kr. 302.121
b. Tengivagn Xt-70:		
Eftirstöðvar höfuðstóls		kr. 48.073
Áfallnir dráttarvextir til 6. maí 1988	—	27.040
		<hr/> Kr. 75.113
c. Bifreiðin X-266:		
Eftirstöðvar höfuðstóls		kr. 33.397
Áfallnir dráttarvextir til 6. maí 1988	—	12.788
		<hr/> Kr. 46.185

Samkvæmt þessu er höfuðstóll lögtakskröfunnar kr. 263.093.

Kröfur gerðarþola eru þær, „að hann verði algerlega sýknaður af öllum kröfum gerðarbeiðanda í máli þessu og að umbeðið lögtak nái ekki fram að ganga. Til vara er gerð sú krafa, að lögtak nái einungis fram að ganga fyrir mun lægri fjárhæðum en farið er fram á af gerðarbeiðanda, og verði fjárhæðin miðuð við það, að gerðarþola verði einungis gert að greiða kr. 8,22 á kílómetra fyrir X-132, kr. 5,25 fyrir Xt-70 og kr. 3,58 fyrir X-266.

Þá er gerð krafa um, að gerðarbeiðandi greiði gerðarþola málskostnað skv. gjaldskrá LMFÍ og/eða framlögðum reikningi“.

Málsástæður og lagarök.

Gerðarþoli:

Gerðarþoli byggir kröfu sína um, að lögtak nái ekki fram að ganga, á eftirfarandi málsástæðum:

„ A. Að lög nr. 79/1974 með áorðnum breytingum séu ekki nægilega nákvæmar lagareglur, til að þær feli í sér á fullnægjandi hátt viðunandi forsagnarhæfni skattheimtunnar. Ekki sé því stuðst við efnislegan mæli-

kvarða, og sé niðurstaðan oft ómálefnaleg og óhlutlæg skattálagning. Til grundvallar þessum staðhæfingum bendir gerðarþoli á, að í sínu tilviki sjái sami aðili bæði um álagningu skattsins skv. akstursbók og sjái um innheimtu hans. Þetta fyrirkomulag skapar mikinn aðstöðumun í þá átt, að aðstaða gjaldanda þungaskatts er mun verri til að meta réttmæti ákvarðana en innheimtumannsins. Þetta á sérstaklega við, þar sem svo margt er óljóst orðað í lögum og reglum um innheimtu skattsins. Álagning skattsins fer þannig fram, að viðkomandi bifreiðaeftirlitsmaður skráir mestu leyfilegu hámarksþyngd viðkomandi bifreiðar í ákveðna akstursbók og síðan, hver sé mælistaðan í byrjun aksturs, síðan er mælistaðan tekin í lok tímabils og upplýsingar sendar lögreglustjóra og skráðar í akstursbók. Skrifstofa lögreglustjóra innheimtir skattinn síðan skv. ákveðinni gjaldskrá, þ.e. ákveðna fjárhæð fyrir hvern ekinn kílómetra. Þannig virðist akstursbók gjaldanda vera nokkurs konar framtal. Þetta virðist tiltölulega einföld aðferð eða einfalt kerfi, en upp getur komið margvísleg staða og oft og tíðum flókin, t.d. hver sé réttur gjaldstofn eða leyfilegur heildarþungi, hver sé réttur drifhraði. Mælir getur bilað, svo að áætla þarf akstur. Þannig geta komið upp ýmis atriði, sem erfitt er að ráða fram úr með hliðsjón af því, að engin lagaákvæði eru til í settum lögum, hvernig bregðast eigi við aðstöðunni. Vill þá hættan verða sú, að lögreglustjóri túlkar aðstöðuna sér í hag. Gjaldandinn greiðir eða sætir afklippingu.

B. Lögin eru óeðlilega fasísk, að því er varðar kæruleiðir, eða öllu heldur, að þá eru engar kæruleiðir til skv. lögnum eða kærumeðferð, og lögreglustjóra stendur til boða að hóta afklippingu á skráningarspjöldum, ef ekki er greitt á réttum tíma. Síðan getur gjaldandi farið í endurkröfumál, telji hann sig hlunnfarinn.

C. Gerðarþoli fullyrðir, að sá skattstofn, sem gjaldskylda á ofangreindum farartækjum sé miðuð við, sé ekki ákveðinn skv. settum lögum, heldur reglugerð, en það sé brot á ákvæðum stjórnarskrárinnar um skattamál. Er í því sambandi vísað til 40. gr. stjkskrár og 77. gr. hennar um, að skattamálum skuli skipað með lögum.

Varðandi ofangreint er vísað til þess, að skattstofninn er leyfð heildarþyngd hverrar bifreiðar, og leyfð heildarþyngd er ákvörðuð af viðkomandi lögreglustjóra þess umdæmis, sem gjaldandi á lögheimili í, þ.e. bifreiðaeftirlitsmanni, sem er starfsmaður lögreglustjóra. Er bifreiðaeftirlitsmaðurinn ákveður hæsta leyfilegan heildarþunga bifreiðar, fer hann eftir reglum, sem Vegagerð ríkisins hefur samið skv. 55. gr. umferðarlaga um, hver sé leyfilegur hámarksþungi á öxli. Virðist þá miðað við, hve langt sé milli öxla bifreiðar, hvort sem um sé að ræða öxul með tveimur hjólum, öxul með fjórum hjólum, tvíöxul með fjórum hjólum, átta hjólum, þríöxul með sex hjólum eða átta eða þríöxul með tólf hjólum. Síðan er farið eftir

felgustærð og eigin þyngd bifreiðar og fleiri atriðum, sem geta verið allflókin.

Gjaldandi álitur, að reglur um þessa framkvæmd eigi að vera í settum lögum, a.m.k. á sama hátt og reglur um framkvæmd fasteignamats eru í settum lögum, en skattstofn fasteignagjalda og eignarskatts er fasteignamat viðkomandi eigna. Gerðarþoli fullyrðir, að ef fasteignamat eigna á Íslandi væri fundið út með aðferðum, sem eingöngu væri kveðið á um í reglugerð, væri ekki um lögmætan skattstofn eða fasteignamat að ræða skv. stjórnarskránni.“

Varakröfu sína byggir gerðarþoli á því, að þar sem leyfileg heildarþyngd bifreiðanna X-266 sé 12.000 og X-132 sé 23.000 og tengivagns Xt-70 sé 16.000, sé ekki eðlilegt, að tækin séu í gjaldflokki skv. 7. gr. laga nr. 79/1974, sem byrji í 12.000 kg varðandi X-266 og endi í 12.999 kg, byrji í 23.000 varðandi X-132 og endi í 23.999 kg, byrji í 16.000 varðandi Xt-70 og endi í 16.999. Hér muni eitt kíló því, að tækin lendi í einum gjaldflokki þungaskatts hærra, gjaldflokki, sem nær yfir 998 kíló, sem tækin megi ekki flytja. Ef t.d. X-266 væri mældur með 12.200 kíló, yrði gerðarþoli sektaður um háa fjárhæð, og við endurtekið brot yrðu klippt af bifreiðinni skráningarspjöld hennar. Með þessu er verið að krefja gerðarþola um gjald af tækjunum fyrir þunga, sem þau megi ekki flytja. Þar sem X-266 má ekki flytja þyngri byrði en 12.000 kg, er ekki hægt að krefja gerðarþola um gjald, sem samsvarar því, að bifreiðin megi flytja 12.999 kg. Réttur gjaldflokkur fyrir X-266 væri því frá 11.000 kg til og með 12.000. Er það í samræmi við 5. gr. laganna, er hljóðar svo: „Sé eigin þyngd bifreiðar 2000 kg eða meiri, skal gjaldið hækka um 9.750 kr. fyrir hver byrjuð 200 kg, sem eigin þyngd bifreiðarinnar er meiri en 2000.“ Hér er talið frá 2000 kg, byrjað á 2001 kg. Brýtur téð 7. gr. að þessu leyti í bága við 5. gr. laganna, sem er eldri og fastari í sessi. Til frekari rökstuðnings er vísað til bréfs gerðarþola, dags. 3.2.1985, til gerðarbeiðanda.

Um lagarök segir gerðarþoli svo í greinargerð:

„Gerðarþoli skírskotar til 40. gr. og 77. gr. stjórnarskrár íslenska lýðveldisins, þá er vísað til meginreglna skattaréttarins og reglna hans um skattskyldu og skattstofn. Til þess að þótt (sic) skattskylda sé óumdeild, getur sá skattstofn, sem skattskyldan nær til, verið umdeildur.

Einnig er vísað til hæstaréttardóms frá 27. febrúar 1985 í hæstaréttarmálinu nr. 204/1983; sérstaklega er vísað til þeirra sjónarmiða, sem koma fram í sératkvæði Magnúsar Þoroddsens hæstaréttardómara“.

Gerðarbeiðandi:

Málsástæður gerðarbeiðanda, sem fram komu í munnlegum málflutningi, eru að meginstefnu til eftirfarandi:

Vegna aðalkröfu:

A. Þessa málsástæðu telur gerðarbeiðandi ekki á rökum reista. Þetta sé sambærilegt við fjöldamargt annað í löggjöf, þar sem sami aðili hefur fleira en eitt valdsvið á hendi, t.d. þegar innheimtumaður ríkissjóðs er einnig uppboðshaldari. Þar sé um að ræða, að bæði framkvæmdarvald og dómsvald sé hvort tveggja á sömu hendi.

Í þessu máli sé þó aðeins um að ræða tvíþætt framkvæmdarvald á sömu hendi. Það sé ótvírætt í lögunum, að svona skuli þetta vera.

B. Gerðarbeiðandi telur fráleitt, að varnir gegn lögtakskröfunni séu byggðar á þessari staðhæfingu. Samkvæmt almennum reglum stjórnarfarsréttar séu kæruleiðir fyrir hendi til æðra stjórnvalds. Vandséð sé, hvaða stjórnarskrárákvæði það ætti að hnjóta um, þótt ekki séu markaðar sérstakar kæruleiðir í lögunum. Auk þess bendir gerðarbeiðandi á, að einnig sé ávallt fyrir hendi málskotsréttur til dómstóla.

C. Gerðarbeiðandi segir, að því fari fjarri, að um sé að ræða eitthvert valdframsal til skattlagningar, sem sé í andstöðu við stjórnarskrána. Þetta „valdframsal“ sé í rauninni afar sambærilegt við ákvörðun skattstofna á svo mörgum öðrum sviðum þjóðfélagsins. Það sé ekki löggjafinn, heldur stjórnvöld, sem ákveði gjaldstofna til fasteignaskatts, gjaldstofna til eignar-skatts o.s.frv., og mætti tilgreina fjöldamargt annað.

Vegna varakröfu:

Gerðarbeiðandi kveður löggjafann hafa ákveðið gjaldflokka með þessum hætti, og spurning um það, hvað sé eðlilegt, eigi hér ekki við. Löggjafinn hafi fulla heimild til þess að ákveða þetta svona.

Forsendur og niðurstaða.

Lögtaksréttur fylgir kröfu þessari skv. 2. mgr. 11. gr. laga nr. 3/1987.

Verður nú fjallað um málsástæður gerðarþola hverja fyrir sig.

Um A: Í upphafi þessa liðar staðhæfir gerðarþoli ýmislegt um lög nr. 79/1974 með áorðnum breytingum. Síðan segir svo:

„Til grundvallar þessum staðhæfingum bendir gerðarþoli á, að í sinu tilviki sjái sami aðili bæði um álagningu skattsins skv. akstursbók og sjái um innheimtu hans.“

Svo virðist vera, að gerðarþoli álíti þetta fyrirkomulag andstætt stjórnarskránni. Dómurinn telur svo ekki vera og fellst á það sjónarmið gerðarbeiðanda, að þetta sé sambærilegt við annað í löggjöf, sem ekki brýtur í bága við stjórnarskrána, og má nefna m.a., að sveitarstjórn annast bæði álagningu og innheimtu fasteignaskatts.

Um B: Dómurinn fellst á það, sem fram hefur komið hjá gerðarbeiðanda um þennan lið.

Það er grundvallarregla íslensks stjórnarfarsréttar, að stjórnleg kæra er almennt heimil, þótt hún hafi ekki stoð í settum lögum. Hér er kæruheimild til æðra stjórnvalds fyrir hendi samkvæmt þessari grundvallarreglu, og það er það, sem skiptir máli, en ekki, hvort heimildin sé sérstaklega fram tekin í lögnum.

Um C: Gerðarþoli virðist álíta, að hér sé um að ræða of víðtækt framsal á skattlagningarvaldi, svo að það brjóti í bága við stjórnarskrána, og telur, að reglur, sem veghaldari hefur sett samkvæmt 56. gr. þágildandi umferðarlaga, ættu að vera í settum lögum.

Dómurinn fellst á sjónarmið gerðarbeiðanda í þessu efni og vísar því á bug, að reglur þær, sem veghaldari setti með vísan til 56. gr. þágildandi umferðarlaga, séu um atriði, er séu þess eðlis, að um þau hafi borið að kveða á í settum lögum.

Um varakröfu:

Varðandi það, sem gerðarþoli segir, að ekki sé eðlilegt, að tækjunum sé svo skipað í gjaldflokka sem gert er, þá verður að fallast á það sjónarmið gerðarbeiðanda, að ekki skipti hér máli skoðun gerðarþola á því, hvað sé eðlilegt. Það sé alveg ljóst, hvað löggjafinn hafi ákveðið, og hann hafi annað mat á þessu en gerðarþoli, og það sé það, sem gildi.

Í þinghaldi 22. júní sl. urðu aðilar „sammála um að leggja til grundvallar kílómetratölur þær, er fram koma á dskj. nr. 21, 23 og 25, og einnig innborganir skv. þessum skjöium, þannig að í sambandi við varakröfu gerðarþola er ágreiningur varðandi þessi skjöl fölginn í því, hvað á að greiða í gjald pr. km, þ.e.a.s. spurning um gjaldflokka.“

Lögtaksréttur á þeim hluta af kröfu vegna tengivagns Xt-70, sem í gjalddaga var fallinn fyrir 26. maí 1986, er nú niður fallinn, þar sem lögtakinu var ekki haldið áfram með hæfilegum hraða, eftir að málið var tekið til úrskurðar 4. febrúar 1987, sbr. 2. gr. laga nr. 29/1885. Tveggja ára frestur, sá sem greindur er í nefndri lagagrein, telst því frá 26. maí 1988, en þann dag var málið tekið upp að nýju. Þessi hluti kröfunnar er höfuðstóll, að fjárhæð kr. 8.752, ásamt þeim dráttarvöxtum af þeirri fjárhæð, sem fallnir voru í gjalddaga fyrir 26. maí 1986.

Samkvæmt því, sem hér hefur verið rakið, ber að taka til greina kröfu gerðarbeiðanda um, að lögtak nái fram að ganga í eignum gerðarþola að undanteknum höfuðstól, að fjárhæð kr. 8.752, ásamt þeim dráttarvöxtum af þeirri fjárhæð, sem í gjalddaga voru fallnir fyrir 26. maí 1986.

Rétt þykir, að gerðarþoli greiði gerðarbeiðanda kr. 45.000 í málskostnað.

Dráttur sá, sem orðið hefur á uppkvaðningu úrskurðar þessa, stafar af miklum embættisönnum dómarans.

Þorsteinn Skúlason héraðsdómari kvað upp úrskurð þennan.

Úrskurðarorð:

Hið umbeðna lögtak skal fram fara að undanskildum kr. 8.752 ásamt dráttarvöxtum þeim af þeirri fjárhæð, sem fallnir voru í gjald-daga fyrir 26. maí 1986.

Gerðarþoli, Árni Sigursteinsson, greiði gerðarbeiðanda, bæjarfóget-anum á Selfossi f.h. innheimtu ríkissjóðs, kr. 45.000 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu þessa úrskurðar að viðlagðri aðför að lögum.
